

DIGESTA
SEU PANDECTAE
tomus II liber XVI-XXXV
fragmenta selecta

DIGESTA
NEBOLI PANDEKTY
svazek II kniha XVI-XXXV
vybrané části

FONTES IURIS ROMANI

Digesta seu pandectae / Digesta neboli pandekty

tomus II liber 16–35 / svazek II kniha 16–35

fragmenta selecta / vybrané části

Michal Skřejpek (ed.)

Recenzovali:

doc. JUDr. Petr Bělovský, Dr.

doc. JUDr. Michaela Židlická, Dr.

Z latinského originálu vydaného Theodorem Mommsenem
a Paulem Krügerem (Corpus Iuris Civilis. Volumen primum:
Digesta, 14. vyd., Berolini 1922) s přihlédnutím k edici
Pietra Bonfanteho et al. (Digesta Iustiniani Augusti, Mediolani 1931)
přeložili Peter Blaho (do slovenštiny), Michal Skřejpek a Radek Černoch
(do češtiny) Příprava latinského textu a jazyková úprava Klára Žytková

Vydala Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum

v edici FONTES IURIS ROMANI

Edici řídí Michal Skřejpek

Redakce Františka Jirousová

Grafická úprava Zdeněk Ziegler

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

Vydání první

Tato publikace je výstupem z projektu Univerzity Karlovy,
Právnické fakulty PROGRES Q03 Soukromé právo 21. století,
s jehož podporou byla vydána.

© Univerzita Karlova v Praze, 2019

Translations © Radek Černoch, Michal Skřejpek, Klára Žytková, 2019

ISBN 978-80-246-4332-8

ISBN 978-80-246-4341-0 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum 2019

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

OBSAH

Předmluva 7

Zkratky 9

NAŠEHO PÁNA NEJSVĚTĚJŠÍHO CÍSAŘE IUSTINIANA PRÁVNÍ SBÍRKA A VÝBĚR Z VEŠKERÉHO STARÉHO PRÁVA DIGESTA NEBOLI PANDEKTY II

Šestnáctá kniha II

Titul II O započítáních II

Titul III O žalobě z úschovy a o protižalobě 17

Sedmnáctá kniha 47

Titul I O žalobě z příkazní smlouvy a o protižalobě 47

Titul II O žalobě proti společníkovi 103

Osmnáctá kniha 147

Titul II O výhradě lepšího kupce 147

Titul V O zrušení prodeje a kdy je možné odstoupit od koupě 157

Devatenáctá kniha 165

Titul I O žalobách ze smlouvy o koupi a prodeji 165

Titul IV O výměně věci za věc 209

Dvacátá kniha 211

Titul I Jak se uzavírají smlouvy o ručních zástavách a hypotékách a o dohodách,
které se k nim vztahují 211

Titul II V jakých případech vzniká mlčky ruční zástava nebo hypotéka 231

Titul III Jaké věci odevzdané do ruční zástavy nebo hypotéky nemohou být jejich předmětem 233

Titul IV Kdo má lepší postavení u ruční zástavy a u hypotéky a o těch, kteří nastupují
na místo předchozích věřitelů 237

Titul V O prodeji ručních zástav a hypoték 251

Titul VI Jakým způsobem jsou splněny závazky z ruční zástavy nebo hypotéky a kdy nikoli 257

Dvacátá první kniha 271

Titul I O ediktu aedilů a o žalobách na zrušení kupní smlouvy a snížení kupní ceny 271

Dvacátá druhá kniha 327

Titul III O důkazech a právních domněnkách 327

Titul IV O důvěryhodnosti listin a jejich ztrátě 339

Titul V O svědcích 339

Titul VI O neznalosti práva a skutku 349

Dvacátá třetí kniha 355

Titul I O zasnubách 355

Titul II O uzavření manželství 359

Titul IV O věnných dohodách 385

Titul V O věnných pozemcích 401

Dvacátá čtvrtá kniha 409

Titul I O darováních mezi manžely 409

Titul II O rozvodech a zapuzeních 461

Titul III Jakým způsobem může být požadováno věno po skončení manželství 465

Dvacátá pátá kniha	505
Titul III O uznání a vyživování dětí, rodičů, patronů nebo propuštěnců	505
Titul IV O prohlídce břicha a opatrování plodu	515
Titul VII O konkubínách	523
Dvacátá šestá kniha	527
Titul I O poručenstvích	527
Dvacátá sedmá kniha	535
Titul II Kde má být poručenec vzděláván, kde má pobývat a o výživě, jež mu má být poskytnuta	535
Titul X O opatrovnících, kteří musejí být ustanoveni šileným a dalším kromě nezletilých	539
Dvacátá osmá kniha	547
Titul I Kdo může zřídit závěť a jakým způsobem se závěti zřizují	547
Dvacátá devátá kniha	561
Titul III Jakým způsobem se otvírají závěti, jak se do nich nahlíží a jak se pořizují jejich opisy	561
Titul VI Pokud někdo druhému zabraňuje pořídit závěť nebo ho k tomu nutí	565
Třicátá kniha	569
O odkazech a fideikomisech	569
Třicátá první kniha	583
O odkazech a fideikomisech	583
Třicátá druhá kniha	597
O odkazech a fideikomisech	597
Třicátá třetí kniha	623
Titul I O ročních odkazech a fideikomisech	623
Titul X O odkazu zařízení	641
Třicátá čtvrtá kniha	651
Titul I O odkazu výživy nebo jídla	651
Titul VII O Catonově pravidlu	669
Titul VIII O tom, co se považuje za nenapsané	671
Třicátá pátá kniha	675
Titul II K Falcidiovu zákonu	675
Titul III Když se říká, že bylo někomu odkázáno více, než povoluje Falcidiův zákon	703
Jazyková a překladatelská poznámka	715
Jmenný rejstřík	717
Místní rejstřík	721
Věcný rejstřík	722

PŘEDMLUVA

Třetí svazek ediční řady *Fontes iuris romani*, představující překlady základních pramenů římského práva do češtiny, navazuje na předchozí díl a nabízí vybrané tituly z 16. až 35. knihy zákoníku *Digesta seu Pandectae* císaře Iustiniana z roku 533 n. l.

V tomto svazku nalezne čtenář především partie věnované římskoprávnímu pojetí smluv, jako je úschova, příkazní a společenská smlouva. Značná část je zaměřena na právní úpravu kupní smlouvy, a to včetně vedlejších ustanovení, jako je např. výhrada lepšího kupce nebo podrobné úpravy možnosti odstoupení od smlouvy pro vady předmětu kupní smlouvy, a to jak právní, tak i jejích vlastností. Na to navazuje problematika výměny věci za věc. Obsáhlou část textu pak tvoří právní úprava zástavních práv – ruční zástavy i hypotéky. Další sledovanou problematikou jsou zasnuby a manželství, a to včetně úpravy majetkových poměrů mezi manžely, jako je věno a darování mezi manžely. Z 22. knihy byly pak vybrány „nadčasové“ tituly věnované právním domněnkám, neznalosti práva i skutku, svědkům a důkazům používaným na římských soudech. Následují názory římských právníků na poručenství a opatrovnictví a poté je zařazena úprava alimentálních povinností. Protože římské právo věnovalo mimořádnou pozornost osudům majetku zemřelých, nemohou chybět ani tituly zabývající se dědickým právem, a to jak problematikou závěti, tak i různými druhy odkazů a fideikomisů.

Jak je u této ediční řady běžné, je text doprovázen nejen podrobným poznámkovým aparátem, ale pro lepší orientaci čtenářů také věcným, jmenným a místním rejstříkem. Tento díl je přímým pokračováním předchozího svazku, a proto do něj není zařazena bibliografická příloha ani medailony římských právníků, kteří jsou autory jednotlivých fragmentů. Na krátké biografie starořímských juristů, které jsou součástí prvního svazku Digest, je také odkazováno v poznámkovém aparátu. V této souvislosti je třeba uvést, že v roce 2015 vydal Peter Blaho, spolu s Peterem Machem a Matějem Pekaríkem v bratislavském nakladatelství Veda pod názvem *Iustiniani Augusti Digesta seu Pandectae: Bibliographia Selecta* výběrovou bibliografii k Digestům, která byla o rok později vydána také německým nakladatelstvím P. Lang.

Podoba tohoto svazku je tedy standardní. Nelze to však říci o autorském kolektivu, který se poněkud proměnil. Závěrečné tituly 35. knihy připravil k překladu brněnský kolega Radek Černý. Zejména to však platí do budoucna. Dne 29. května 2018 zemřel po dlouhé nemoci prof. Peter Blaho, který stál u zrodu této ediční řady a významně se autorsky podílel na prvním dílu Digest.

Bývá zvykem poděkovat všem, kteří se o vydání knihy zasloužili, a také v tomto případě dostojím zvyklosti, zvláště když se jedná o poděkování nikoli formální. Kromě díky pracovníkům nakladatelství Karolinum za mimořádnou pozornost tradičně věnovanou knihám této ediční řady, bych také rád vyjádřil poděkování Kláře Žytkové za péči, s níž provedla závěrečnou korekci překladu a připravila k tisku latinský text.

Především však děkuji své manželce za pochopení a trpělivost, s níž snášela mé vyse-
dávání nad klávesnicí.

Předkládaný druhý díl překladu vybraných částí Digest byl připravován v době, kdy
v účinnost vstoupil zákon č. 89/2014 Sb., tedy nový občanský zákoník. Jak zdůrazňují
samotní autoři v důvodové zprávě: „Vychází se mimo jiné z faktu, že základem evropské
právní kultury je římské právo, jehož instituty mají zejména v oblasti majetkových práv
rozhodující vliv i na moderní občanské zákoníky.“ Myšlenky starořímských právníků
tak snad zaujmou nejen právní romanisty a historiky práva nebo zájemce o římskou
antiku, ale také právníky věnující se platnému právu a poskytnou jim nejen inspiraci,
ale stejně tak i podklady pro argumentaci.

Praha, říjen 2018

Michal Skřejpek

ZKRATKY

ad ed. (Ad edictum) „K ediktu“, název komentářů k praetorskému ediktu

ad ed. aed. cur (Ad edictum aedilum curulium) „K ediktu kurulských aedilů“, název komentářů k soudnímu ediktu těchto úředníků

C. (Codex Iustinianus) část kodifikace císaře Iustiniana (Corpus iuris civilis) z r. 529 n. l. obsahující císařské konstituce od císaře Hadriana do Iustiniana. Číslo označuje knihu, titul a konstituci a případně také její začátek (pr.) nebo následující paragraf

Coll. (Collatio legum Mosaicarum et Romanarum) sbírka vybraných norem židovského a římského práva z let 390–438 n. l.

CTh. (Codex Theodosianus) kodifikace římského práva z r. 438 n. l., zpracována byla komisí zřízenou na příkaz císaře Theodosia II., obsahuje císařské konstituce počínaje dobou císaře Konstantina Velikého

D. (Digesta seu Pandectae) nejvýznamnější část kodifikace císaře Iustiniana (Corpus iuris civilis) z r. 529 n. l. obsahující vybrané fragmenty ze spisů římských právníků klasického období. Číslo označuje knihu, titul, fragment a případně také jeho začátek (pr.) nebo následující paragraf

Gai (Gai Institutiones) učebnice římského práva ve čtyřech knihách z druhé poloviny 2. století n. l.

Inst. (Institutiones seu Elementa) učebnice římského práva čerpající zejména z Gaiových Institutiones, část kodifikace císaře Iustiniana (Corpus iuris civilis) z r. 529 n. l.

lex XII tab. zákon dvanácti desek; soupis římského obyčejového práva z let 450–449 př. n. l.

Phil. (Philippicae) Ciceronovy řeči proti M. Antoniovi z let 44–43 př. n. l.

pr. (principium) začátek, označení úvodní části větších fragmentů v justiniánských zákonících

quaest. (Quaestiones) „Otázky“, název právnických spisů

SC (senatus consultum) usnesení senátu

Ulp. Coll. (Ulpianus, Collatio legum Mosaicarum et Romanarum) „Sbírka Mojžíšových a římských zákonů“, srovnání židovského a římského práva obsahuje úryvky ze spisů Gaia, Papiniana, Paula, Ulpiana a Modestina a císařské konstituce z poč. 4. stol. n. l.

DOMINI NOSTRI SACRATISSIMI PRINCIPIS IUSTINIANI
IURIS ENUCLEATI EX OMNI VETERE IURE COLLECTI
DIGESTORUM SEU PANDECTARUM

LIBER SEXTUS DECIMUS

TITULUS SECUNDUS
DE COMPENSATIONIBUS

1. *MODESTINUS LIBRO SEXTO PANDECTARUM* COMPENSATIO EST DEBITI ET CREDITI INTER SE CONTRIBUTIO.

2. *IULIANUS LIBRO NONAGENSIMO DIGESTORUM* UNUSQUISQUE CREDITOREM SUUM EUNDEMQUE DEBITOREM PETENTEM SUMMOVET, SI PARATUS EST COMPENSARE.

3. *POMPONIUS LIBRO VICENSIMO QUINTO AD SABINUM* IDEO COMPENSATIO NECESSARIA EST, QUIA INTEREST NOSTRA POTIUS NON SOLVERE QUAM SOLUTUM REPETERE.

4. *PAULUS LIBRO TERTIO AD SABINUM* VERUM EST, QUOD ET NERATIO PLACEBAT ET POMPONIUS AIT, IPSO IURE EO MINUS FIDEIUSSOREM EX OMNI CONTRACTU DEBERE, QUOD EX COMPENSATIONE REUS RETINERE POTEST: SICUT ENIM, CUM TOTUM PETO A REO, MALE PETO, ITA ET FIDEIUSSOR NON TENETUR IPSO IURE IN MAIOREM QUANTITATEM QUAM REUS CONDEMNARI POTEST.

5. *GAIUS LIBRO NONO AD EDICTUM PROVINCIALE* SI QUID A FIDEIUSSORE PETETUR, AEQUISIMUM EST ELIGERE FIDEIUSSOREM, QUOD IPSI AN QUOD REO DEBETUR, COMPENSARE MALIT: SED ET SI UTRUMQUE VELIT COMPENSARE, AUDIENDUS EST.

6. *ULPIANUS LIBRO TRIGENSIMO AD SABINUM* ETIAM QUOD NATURA DEBETUR, VENIT IN COMPENSATIONEM.

7. *IDEM LIBRO VICENSIMO OCTAVO AD EDICTUM* QUOD IN DIEM DEBETUR, NON COMPENSABITUR, ANTEQUAM DIES VENIT, QUAMQUAM DARI OPORTEAT. 1. SI RATIONEM COMPENSATIONIS IUDEX NON HABUERIT, SALVA MANET PETITIO: NEC ENIM REI IUDICATAE EXCEPTIO OBICI POTEST. ALIUD DICAM, SI REPROBAVIT COMPENSATIONEM QUASI NON EXISTENTE DEBITO: TUNC ENIM REI IUDICATAE MIHI NOCEBIT EXCEPTIO.

8. *GAIUS LIBRO NONO AD EDICTUM PROVINCIALE* IN COMPENSATIONEM ETIAM ID DEDUCITUR, QUO NOMINE CUM ACTORE LIS CONTESTATA EST, NE DILIGENTIOR QUISQUE DETERIORIS CONDICIONIS HABEATUR, SI COMPENSATIO EI DENEGETUR.

NAŠEHO PÁNA NEJSVĚTĚJŠÍHO CÍSAŘE IUSTINIANA PRÁVNÍ SBÍRKA A VÝBĚR Z VEŠKERÉHO STARÉHO PRÁVA DIGESTA NEBOLI PANDEKTY

ŠESTNÁCTÁ KNIHA

DRUHÝ TITUL O ZAPOČÍTÁNÍCH¹

1. *MODESTINUS* v 6. knize *Pandekt* Započítání je vzájemné odstranění pohledávky a dluhu.

2. *IULIANUS* v 19. knize *Digest* Každý, kdo je připraven započítat, odrazí svého vymáhajícího věřitele a dlužníka.

3. *POMPONIVS* ve 25. knize *K Sabinovi* Započítání je nezbytné tehdy, když je zájem spíše neplnit než požadovat navrácení toho, co bylo splněno.

4. *PAULUS* ve 3. knize *K Sabinovi* Je správně to, co mnil Neratius² a řekl Pomponius³, že ručitel ze samotného práva na základě každé smlouvy musí plnit o tolik méně, než kolik může obdržet dlužník na základě započítání. Jestliže žalují dlužníka na celé plnění,⁴ pak žalují špatně, a stejně tak není podle práva zavázán věřitel na více, než na kolik může být odsouzen dlužník.

5. *GAIUS* v 9. knize *K provinčnímu ediktu* Je-li něco žalováno ručitelem, je spravedlivější, když si ručitel zvolí, zda dá přednost tomu, co je dluženo jemu, nebo co je dluženo dlužníkovi a ztratí započítání. Vyslyšen bude také tehdy, když bude chtít započítání obojího.

6. *ULPIANUS* ve 30. knize *K Sabinovi* Do započítání spadá také to, co je dluženo na základě naturální obligace.

7. *TENTÝŽ* ve 28. knize *K ediktu* To, co je dluženo k určitému dni, se nezapočítává dříve, než nastane doba, kdy je třeba plnit. 1. V případě, že soudce neprovede započítání, je žaloba zachována, neboť nelze použít námitku rozsouzené věci. Něco jiného bych řekl, pokud⁵ nevyužije započítání na základě předpokladu, že dluh neexistuje, v takovém případě už námitka rozsouzené věci škodit bude.

8. *GAIUS* v 9. knize *K provinčnímu ediktu* Do započítání je zahrnuto také to, ohledně čeho již byl ustaven s žalovaným soudní spor, aby ten⁶, kdo jím byl posléze žalován, byl svědomitější, aby se, když je započítání zamítnuto⁷, nedostal do horšího postavení.

¹ Inst. 4, 6, 30; C. 4, 31.

² L. Neratius Priscus, právník z přelomu 1. a 2. stol. n. l. (více viz Příloha, I. díl).

³ Sextus Pomponius, právník z 2. stol. n. l. (více viz Příloha, I. díl).

⁴ A on může předložit svou pohledávku k započítání.

⁵ Soudce.

⁶ Dlužník.

⁷ Žaloval jako první, jako by jeho pohledávka byla předmětem soudního sporu.

9. *PAULUS LIBRO TRIGENSIMO SECUNDO AD EDICTUM* SI CUM FILIO FAMILIAS AUT SERVO CONTRACTA SIT SOCIETAS ET AGAT DOMINUS VEL PATER, SOLIDUM PER COMPENSATIONEM SERVAMUS, QUAMVIS, SI AGEREMUS, DUMTAXAT DE PECULIO PRAESTARETUR. 1. SED SI CUM FILIO FAMILIAS AGATUR, AN QUAE PATRI DEBEANTUR FILIUS COMPENSARE POSSIT, QUAERITUR: ET MAGIS EST ADMITTENDUM, QUIA UNUS CONTRACTUS EST, SED CUM CON-
DICIONE, UT CAVEAT PATREM SUUM RATUM HABITURUM, ID EST NON EXACTURUM QUOD IS COMPENSAVERIT.

10. *ULPIANUS LIBRO SEXAGESIMO TERTIO AD EDICTUM* SI AMBO SOCII PAREM NEGLEGEN-
TIAM SOCIETATI ADHIBUIMUS, DICENDUM EST DESINERE NOS INVICEM ESSE OBLIGATOS IPSO IURE COMPENSATIONE NEGLEGENTIAE FACTA. SIMILI MODO PROBATUR, SI ALTER EX RE COMMUNI ALIQUID PERCEPERIT, ALTER TANTAM NEGLEGENTIAM EXHIBUERIT, QUAE EA-
DEM QUANTITATE AESTIMATUR, COMPENSATIONEM FACTAM VIDERI ET IPSO IURE INVICEM LIBERATIONEM. 1. SI QUIS IGITUR COMPENSARE POTENS SOLVERIT, CONDICERE POTERIT QUASI INDEBITO SOLUTO. 2. QUOTIENS EX MALEFICIO ORITUR ACTIO, UT PUTA EX CAUSA FURTIVA CETERORUMQUE MALEFICIORUM, SI DE EA PECUNIARIE AGITUR, COMPENSATIO LOCUM HABET: IDEM EST ET SI CONDICATUR EX CAUSA FURTIVA. SED ET QUI NOXALI IUDICIO CONVENITUR, COMPENSATIONEM OPPONERE POTEST. 3. IN STIPULATIONIBUS QUOQUE QUAE INSTAR ACTIONUM HABENT, ID EST PRAETORIIS, COMPENSATIO LOCUM HABET, ET SECUNDUM IULIANUM TAM IN IPSA STIPULATIONE QUAM IN EX STIPULATU ACTIONE POTERIT OBICI COMPENSATIO.

11. *IDEM LIBRO TRIGENSIMO SECUNDO AD EDICTUM* CUM ALTER ALTERI PECUNIAM SINE USURIS, ALTER USURARIAM DEBIT, CONSTITUTUM EST A DIVO SEVERO CONCURRENTIS APUD UTRUMQUE QUANTITATIS USURAS NON ESSE PRAESTANDAS.

12. *IDEM LIBRO SEXAGESIMO QUARTO AD EDICTUM* IDEM IURIS EST NON SOLUM IN PRIVATIS, VERUM ETIAM IN CAUSA FISCO CONSTITUTUM. SED ET SI INVICEM SIT USURARIA PECUNIA, DIVERSAE TAMEN SINT USURAE, COMPENSATIO NIHILO MINUS LOCUM HABET EIUS QUOD INVICEM DEBITUR.

9. *PAULUS ve 32. knize K ediktu* Je-li uzavírána společenská smlouva se synem pod otcovskou mocí nebo s otrokem a vlastník nebo otec žaluje, přijímáme započítání na celou hodnotu, protože když žalujeme my, náhrada by mohla být dána pouze do výše pekulia⁸. 1. Je-li však žalován syn pod otcovskou mocí, vzniká otázka, zda může syn k započítání namítnout to, co dluží otec, a je lepší to připustit, i když se jedná pouze o jednu smlouvu, ovšem pod podmínkou, že se⁹ zaručí, že to jeho otec dodatečně schválí, to jest, že nebude požadovat, když namítne započítání.

10. *ULPIANUS v 63. knize K ediktu* Jestliže se, oba dva společníci, chováme ve společnosti se stejnou nedbalostí, pak je třeba říci, že přestáváme být vzájemně zavázáni, když ze samotného práva uskutečňujeme započítání nedbalosti. Obdobně se přijímá, že pokud kdokoli z nás vezme nějakou věc ze spoluvlastnictví a druhý se choval s takovou nedbalostí, že¹⁰ je to oceněno stejně, a má se za to, že bylo provedeno započítání a že ze samotného práva došlo ke vzájemnému osvobození. 1. Jestliže tedy někdo zaplatil, zatímco chtěl započítat, může kondikovat¹¹, jako by splnil nedluh. 2. Vždy, když vznikne žaloba z deliktu, jako například z důvodu krádeže nebo jiného protiprávního jednání, a pokud se z takového důvodu žaluje na peněžité plnění¹², je možné použít započítání. Totéž platí také tehdy, když se používá kondikce z krádeže¹³. Započítání může namítnout také ten, kdo je žalován noxální žalobou¹⁴. 3. Také u stipulací, které jsou¹⁵ stejným způsobem jako praetorské žaloby, se započítání používá; a podle Iuliana¹⁶ je možné namítnout započítání jak proti samotné stipulaci, tak i proti žalobě ze stipulace.

11. *TENTÝŽ ve 32. knize K ediktu* Pokud by chtěl jeden od druhého peníze bezúročně a druhý by je chtěl s úroky, bylo božským Severem¹⁷ konstitucí rozhodnuto, že úroky nemohou být¹⁸ poskytnuty ve výši konkurujících u jednoho i druhého.

12. *TENTÝŽ v 64. knize K ediktu* Totéž bylo stanoveno císařským nařízením nikoli pouze ohledně soukromníků, ale také státní pokladny. Rovněž také pokud byly peníze vzájemně dluženy s úroky, a ty byly odlišné výše, používá se i tak započítání toho, co je vzájemně dluženo.

⁸ *Peculium* (odvozeno od *pecus* – dobytek, resp. *pecunia* – peníze) byl zvláštní majetkový soubor, který vyděloval otec rodiny pro svého syna nebo otroka za účelem hospodaření. *Peculium* však zůstalo vlastnictvím otce rodiny (viz kniha XV., titul I.).

⁹ Syn.

¹⁰ Porušil povinnosti vyplývající ze společenské smlouvy.

¹¹ *Conditiones* byly žaloby na vrácení přesně určené věci (nebo množství věcí zastupitelných) či peněz.

¹² Tedy pokutu.

¹³ *Condictio furtiva* byla obdobou vindikace a směřovala k navrácení ukradené věci.

¹⁴ Noxální žaloba byla žalobou proti pánovi otroka nebo otci rodiny za škody způsobené otroky nebo osobami podřízenými jeho mocí. Jedná se o případ, kdy se otec nebo pán mohli rozhodnout, zda uhradí škodu, nebo vydají osobu podřízenou jejich moci nebo otroka, kteří způsobili škodu, poškozenému.

¹⁵ Vymáhány.

¹⁶ L. Salvius Iulianus, právník a vysoký úředník z 2. stol. n. l., autor konečné redakce soudních vyhlášek (více viz Příloha, I. díl).

¹⁷ Císař Septimius Severus vládl v letech 193–211 n. l.

¹⁸ Od druhého.

13. *IDEM LIBRO SEXAGESIMO SEXTO AD EDICTUM* QUOD LABEO AIT, NON EST SINE RATIONE, UT, SI CUI PETITIONI SPECIALITER DESTINATA EST COMPENSATIO, IN CETERIS NON OBICIATUR.

14. *IAVOLENUS LIBRO QUINTO DECIMO EX CASSIO* QUAECUMQUE PER EXCEPTIONEM PEREMI POSSUNT, IN COMPENSATIONEM NON VENIUNT.

15. *IDEM LIBRO SECUNDO EPISTULARUM* PECUNIAM CERTO LOCO TITIO DARI STIPULATUS SUM: IS PETIT A ME QUAM EI DEBEO PECUNIAM: QUAERO, AN HOC QUOQUE PENSANDUM SIT, QUANTI MEA INTERFUIT CERTO LOCO DARI. RESPONDIT: SI TITIVS PETIT, EAM QUOQUE PECUNIAM, QUAM CERTO LOCO PROMISIT, IN COMPENSATIONEM DEDUCI OPORTET, SED CUM SUA CAUSA, ID EST UT RATIO HABEATUR, QUANTI TITII INTERFUERIT EO LOCO QUO CONVENERIT PECUNIAM DARI.

16. *PAPINIANUS LIBRO TERTIO QUAESTIONUM* CUM MILITI CASTRENSIUM BONORUM ALIUS, CETERORUM ALIUS HERES EXSTITIT ET DEBITOR ALTERI HEREDUM OBLIGATUS VULT COMPENSARE QUOD AB ALIO DEBETUR, NON AUDIETUR. 1. CUM INTRA DIEM AD IUDICATI EXSECUTIONEM DATUM IUDICATUS TITIO AGIT CUM EODEM TITIO, QUI ET IPSE PRIDEM ILLI IUDICATUS EST, COMPENSATIO ADMITTETUR: ALIUD EST ENIM DIEM OBLIGATIONIS NON VENISSE, ALIUD HUMANITATIS GRATIA TEMPUS INDULGERI SOLUTIONIS.

17. *IDEM LIBRO PRIMO RESPONSORUM* IDEO CONDEMNATUS, QUOD ARTIOREM ANNONAM AEDILITATIS TEMPORE PRAEBUIT, FRUMENTARIAE PECUNIAE DEBITOR NON VIDEBITUR, ET IDEO COMPENSATIONEM HABEBIT.

18. *IDEM LIBRO TERTIO RESPONSORUM* IN REM SUAM PROCURATOR DATUS POST LITIS CONTESTATIONEM, SI VICE MUTUA CONVENIATUR, AEQUITATE COMPENSATIONIS UTETUR. 1. CREDITOR COMPENSARE NON COGITUR QUOD ALII QUAM DEBITORI SUO DEBIT, QUAMVIS CREDITOR EIUS PRO EO, QUI CONVENITUR OB DEBITUM PROPRIUM, VELIT COMPENSARE.

19. *IDEM LIBRO UNDECIMO RESPONSORUM* DEBITOR PECUNIAM PUBLICAM SERVO PUBLICO CITRA VOLUNTATEM EORUM SOLVIT, QUIBUS DEBITUM RECTE SOLVI POTUIT: OBLIGATIO PRISTINA MANEBIT, SED DABITUR EI COMPENSATIO PECULII FINI, QUOD SERVUS PUBLICUS HABEBIT.

13. *TENTÝŽ v 66. knize K ediktu* Není nerozumné to, co říká Labeo¹⁹, že totiž když bylo stanoveno započítání zvláštním způsobem na nějaký nárok, nelze ho již²⁰ v žádném jiném případě.

14. *IAVOLENUS v 15. knize Ž Cassia* Každý nárok, který může být odražen pomocí námitky, se nezapočítává.

15. *TENTÝŽ ve 2. knize Dopisů* Zavázal jsem se stipulací, že budou Titiem zaplacen peníze na určitém místě, a žaluje mne na peníze, které mu dlužím²¹; vznáším otázku, zda je možné namítnout započítání také toho, co odpovídá mému zájmu, že bude plněno na určitém místě. Odpovídá²², že pokud Titius žaluje, je do započítání možné zahrnout také ty peníze, které slíbil²³ na určitém místě, ovšem s přihlédnutím k okolnostem, to jest, že se počítá, jak velký byl zájem Titia, který předal peníze na místě, které bylo dohodnuto.

16. *PAPINIANUS ve 3. knize Otázek* Když někdo zdědil táborové pekulium²⁴ vojáka a jiný zbývající majetek a je dlužníkem zavázaným jednomu z dědiců, chce započítat to, co bylo dluženo jiným. 1. Když do doby stanovené k výkonu rozsudku ten, kdo byl odsouzen ve prospěch Titia, žaluje²⁵ téhož Titia, který byl předtím odsouzen v jeho prospěch, bude započítání připuštěno. Jedna věc je, že dosud nenastala doba dospělosti závazku, a jiná, že je z důvodů lidskosti dohodnuto prodloužení doby splatnosti²⁶.

17. *TENTÝŽ v 1. knize Odpovědí* Odsouzený, který v době, kdy byl aedilem²⁷, obstaral menší dodávky, nebude považován za dlužníka peněz určených k nákupu obilí, a proto může použít započítání.

18. *TENTÝŽ ve 3. knize Odpovědí* Ten, kdo byl ustanoven zástupcem ve vlastním zájmu po ustavení sporu, pokud byl žalován podle pořadí, může z důvodu spravedlnosti použít započítání. 1. Věřitel není nucen započítat to, co je dlužen jinému, odlišnému od svého dlužníka, a to tehdy, kdyby jeho věřitel chtěl započítat ve prospěch toho dlužníka, který je žalován kvůli vlastnímu dluhu.

19. *TENTÝŽ v 11. knize Odpovědí* Dlužník zaplatil veřejnou pohledávku veřejnému otrokovi bez souhlasu toho, komu měl správně uhradit dluh. Původní závazek zůstává, ale může být uděleno započítání do výše pekulia²⁸, které má veřejný otrok.

¹⁹ M. Antistius Labeo, právník Augustovy doby (více viz Příloha, I. díl).

²⁰ Namítnout.

²¹ Z jiného důvodu.

²² Právník.

²³ Mně dát.

²⁴ *Peculium castrense* byl majetek syna, který ho získal v době své vojenské služby. Sice byl ve vlastnictví otce rodiny, ale syn mohl ohledně něj například svobodně pořídit závět.

²⁵ Na výkon rozhodnutí.

²⁶ Toho, kdo byl odsouzen.

²⁷ *Aediles* měli působnost v několika oblastech, kromě péče o pořádání her (*cura ludorum*) a dohledu nad pořádkem ve městě (*cura urbis*) se také starali o zásobování města (*cura annonae*).

²⁸ Viz pozn. 8.